

Phát triển kỹ năng đánh giá cho giáo viên trong dạy học môn Toán ở tiểu học

Trần Ngọc Bích*, Vũ Thị Hương**

* TS. Trường Đại học Sư Phạm Thái Nguyên

** Học viên Cao học K28- Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên

Received: 12/3/2023; Accepted: 13/3/2023; Published: 27/3/2023

Abstract: Assessment skill in teaching in general, and in teaching Maths in particular, is an essential skill for teachers. Developing assessment skills help teachers assess students more effectively and accurately, to adjust their own teaching activities and the students' learning activities in a timely manner. Understanding the role of assessment in teaching and learning, especially in teaching Maths at primary schools, we are interested in developing assessment skills for Maths teachers at primary school. For example, skills in planning assessment, selecting assessment methods and tools, and regularly assessing students' learning activities.

Keywords: Skills, assessment, Maths, primary school teachers

1. Đặt vấn đề

Đánh giá là hoạt động diễn ra thường xuyên trong quá trình dạy học. Đánh giá giúp thu thập tín hiệu ngược từ phía người học để giáo viên kịp thời điều chỉnh hoạt động dạy, học sinh điều chỉnh hoạt động học, các cấp quản lý điều chỉnh cách thức quản lý, đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học. Bên cạnh đó, đánh giá còn giúp cha mẹ học sinh có được những thông tin về quá trình học tập, rèn luyện của con em mình. Tuy nhiên, trong quá trình dạy học, nhiều giáo viên thực sự chưa có được những kỹ năng đánh giá học sinh một cách hiệu quả khi dạy học môn Toán. Nhiều giáo viên chỉ nhận xét chung chung và chưa chỉ ra lỗi sai cho học sinh khi đánh giá kết quả học tập môn Toán. Do đó, việc phát triển kỹ năng đánh giá cho giáo viên trong dạy học môn Toán ở tiểu học là cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

Năm học 2022 – 2023 ở trường tiểu học đang thực hiện quy định đánh giá học sinh theo thông tư 22/QĐ- BGDĐT đối với lớp 4, lớp 5; thông tư 27/QĐ- BGDĐT đối với các lớp thực hiện theo Chương trình Giáo dục phổ thông môn Toán 2018. Thông tư 27/QĐ- BGDĐT là sự tiếp nối, kế thừa thông tư 22/QĐ- BGDĐT và điều chỉnh, bổ sung phù hợp với Chương trình mới. Trong bài viết, chúng tôi quan tâm đến việc bồi dưỡng giáo viên thực hiện đánh giá học sinh theo thông tư 27/QĐ- BGDĐT.

2.1. Kỹ năng lập kế hoạch đánh giá

Đề lập được kế hoạch đánh giá, GV cần:

- Củng cố về lý luận kiểm tra, đánh giá.
- Xác định được đúng phạm vi đánh giá, nội dung đánh giá dựa trên yêu cầu cần đạt về kiến thức, kỹ

năng trong môn Toán ở lớp mình đánh giá.

- Xác định đúng biểu hiện về năng lực thành tố của năng lực toán học tại thời điểm đánh giá HS.

Việc hình thành và rèn luyện kỹ năng lập kế hoạch đánh giá

Khi lập kế hoạch đánh giá cho từng hoạt động, giáo viên có thể thực hiện theo mẫu sau:

KẾ HOẠCH ĐÁNH GIÁ HỌC SINH

Lớp

1. Mục tiêu đánh giá

Mục tiêu đánh giá được xác định nhằm thực hiện hoạt động có chủ đích, xác định được đánh giá kiến thức, kỹ năng hay biểu hiện của năng lực, phẩm chất.

2. Phạm vi và thời điểm đánh giá

Xác định phạm vi đánh giá: Đánh giá trên lớp học, đánh giá tổng kết hay đánh giá quá trình.

Thời điểm đánh giá: Đánh giá quá trình trong các giờ học hay sau một chủ đề hoặc tại thời điểm quy định trong đánh giá học sinh tiểu học theo thông tư.

3. Nội dung đánh giá

Dựa vào yêu cầu cần đạt muốn đánh giá học sinh về kiến thức, kỹ năng tương ứng với nội dung học tập nào trên lớp.

4. Hình thức, phương pháp đánh giá

Hình thức đánh giá thường xuyên hay đánh giá định kỳ. Phương pháp đánh giá cần lựa chọn phù hợp với nội dung đánh giá. Phương pháp đánh giá sử dụng căn cứ sự hỗ trợ của các công cụ đánh giá nào.

5. Đối tượng đánh giá

Học sinh lớp nào

6. Kết quả đánh giá

- Kết quả thu được qua đánh giá cho biết thông tin về mức độ kiến thức, kỹ năng của học sinh ở mức nào của yêu cầu cần đạt.

7. Điều chỉnh sau đánh giá

- Cần phải điều chỉnh phương pháp, hình thức tổ chức dạy học ra sao?
- Học sinh có những ưu điểm, hạn chế nào? Cần điều chỉnh ra sao?

2.2. Kỹ năng lựa chọn phương pháp, công cụ đánh giá

Trong đánh giá ở tiểu học thường sử dụng một số phương pháp như phương pháp quan sát, phương pháp đánh giá qua hồ sơ, sản phẩm học tập của học sinh, phương pháp vấn đáp, phương pháp viết. Mỗi phương pháp có những ưu điểm, hạn chế riêng. Trong dạy học, kết hợp linh hoạt các phương pháp trong đánh giá sẽ thu lại được phản hồi nhanh chóng.

Mỗi phương pháp lại có những công cụ đánh giá khác nhau. Chẳng hạn, công cụ thường sử dụng trong đánh giá bằng phương pháp quan sát là bảng kiểm tra (hay gọi tắt là bảng kiểm), phiếu quan sát, nhật kí ghi chép thường nhật.

Mục đích của biện pháp

- Hiểu được lí luận về một số phương pháp, công cụ đánh giá ở tiểu học được sử dụng trong dạy học môn Toán.

- Lựa chọn được phương pháp, công cụ đánh giá phù hợp với nội dung học tập.

- Phát triển kĩ năng thiết kế công cụ đánh giá trong học tập môn Toán ở tiểu học

Cách tiến hành

Hoạt động 1. Tổ chức sinh hoạt chuyên môn tìm hiểu về phương pháp, công cụ đánh giá.

Hoạt động 2. Thảo luận nhóm xác định nội dung đánh giá và thiết kế công cụ đánh giá

Hoạt động 3. Thống nhất và hoàn thiện công cụ đánh giá trong môn Toán.

Ví dụ. Phương pháp quan sát thường sử dụng các công cụ như Bảng kiểm tra (bảng kiểm), phiếu quan sát, phiếu đánh giá theo tiêu chí. Sau đây là minh họa Bảng kiểm quan sát biểu hiện của HS trong giờ học môn Toán

BẢNG KIỂM

(Học sinh:)

Tiêu chí	Mức độ	
	Có	Không
Chăm chú nghe giảng trong giờ học Toán		
Hăng hái, tích cực tham gia phát biểu trong giờ học Toán		
Học và làm bài đầy đủ trong môn Toán		
Đồ dùng trong học tập môn Toán		
Thực hiện cộng có nhớ trong phạm vi 100 đúng kĩ thuật		
Tính được các phép tính cộng có nhớ trong phạm vi 100 nhanh, cho kết quả chính xác		
Thực hiện trừ có nhớ trong phạm vi 100 đúng kĩ thuật		
Tính được các phép tính trừ có nhớ trong phạm vi 100 nhanh, cho kết quả chính xác		

Tính nhẩm cộng, trừ các số tròn chục đúng, chính xác.		
Giải bài toán có lời văn sử dụng cộng, trừ có nhớ trong phạm vi 100 đúng.		

Công cụ trên cho phép người quan sát tích vào nhận định, đánh giá khi quan sát với các tiêu chí đưa ra ở mức độ Có/không.

2.3. Kỹ năng đánh giá thường xuyên hoạt động học tập của học sinh

Hình thức đánh giá thường xuyên được thực hiện trong quá trình học tập của học sinh. Đánh giá thường xuyên trong dạy học ở tiểu học được thực hiện bằng nhận xét. Giáo viên dùng lời nói chỉ ra những chỗ đạt, chưa đạt của học sinh, chỉ viết nhận xét vào sản phẩm học tập khi cần thiết. Tuy nhiên, trong quá trình đánh giá, giáo viên thường chưa giúp học sinh phát hiện được lỗi sai ở đâu, chỉ ghi vào sản phẩm học tập báo hiệu những chỗ chưa đúng. Bên cạnh đó, việc ghi nhận xét còn mang tính chung chung chẳng hạn “Con có tiến bộ”, “Cần cố gắng”. “Cô khen”, ... mà chưa nhận xét được mức độ yêu cầu cần đạt về kiến thức, kĩ năng hay biểu hiện về năng lực, phẩm chất. Do đó, cần phát triển cho giáo viên kĩ năng đánh giá thường xuyên.

Mục đích:

- Hiểu được phần nào lí luận về đánh giá thường xuyên.

- Hiểu được yêu cầu cần đạt về kiến thức, kĩ năng trong dạy học môn Toán.

- Biết cách đánh giá thường xuyên về kiến thức, kĩ năng theo yêu cầu cần đạt của chương trình.

- Kết hợp được với cha mẹ học sinh trong đánh giá thường xuyên.

Cách tiến hành:

Hoạt động 1. Tổ chức các buổi sinh hoạt chuyên môn chia sẻ hiểu biết về đánh giá thường xuyên.

Nội dung trong sinh hoạt chuyên môn đề cập đến vấn đề đánh giá thường xuyên bằng lời nói, bằng nhận xét. Một vấn đề đặt ra là “Tại sao phải đánh giá thường xuyên?” Trong sinh hoạt chuyên môn cần cùng trả lời được câu hỏi này.

Hoạt động 2. Nêu các tình huống trong dạy học về kiến thức, kĩ năng để thảo luận cách nhận xét

Qua sinh hoạt chuyên môn, GV đưa ra các tình huống, sản phẩm học tập của HS để phân tích. Tình huống hay sản phẩm học tập đó thuộc nội dung nào, yêu cầu cần đạt về kiến thức, kĩ năng của nội dung đó như thế nào? HS đã đạt được những tiêu chí nào? Nhận xét HS bằng lời nói thế nào? Nếu viết nhận xét vào sản phẩm học tập thì viết thế nào để động viên,

khích lệ được HS nhưng đồng thời phụ huynh cũng biết được mức độ học tập hiện tại của con em mình.

Hoạt động 3. Vận dụng trong thực tiễn dạy học.

Trong thực tiễn dạy học, đánh giá thường xuyên bằng nhận xét không chỉ dùng lời nói mà GV sẽ viết nhận xét vào sản phẩm học tập của HS “khi cần thiết”. Do đó, khi ghi nhận xét vào vở hoặc sản phẩm học tập GV cần đề cập đến những ưu điểm với mục đích động viên, khích lệ, tạo được niềm tin cho HS về chính bản thân mình. Trong trường hợp cần thiết phải ghi những hạn chế để phối hợp với cha mẹ HS thì cần ghi những lưu ý mà HS cần phải khắc phục mặc dù đã có sự giúp đỡ, hỗ trợ của GV nhưng vẫn chưa tiến bộ, vẫn lặp đi lặp lại nhiều lần những lỗi đó.

Ví dụ. Với yêu cầu cần đạt “Thực hiện được phép cộng (không nhớ) các số trong phạm vi 100” [1]. Khi dạy bài “Phép cộng dạng $14 + 3$ ” môn Toán ở lớp 1 với sách giáo khoa Toán 1 bộ sách Cánh Diều [2].

HS hoạt động nhóm, nói về những điều quan sát được qua bức tranh.

HS nêu: có 14 chong chóng màu đỏ, bạn gái mang thêm 3 chong chóng màu xanh. Có tất cả 17 chong chóng.

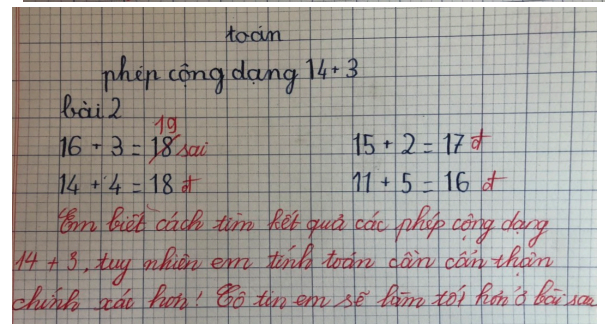
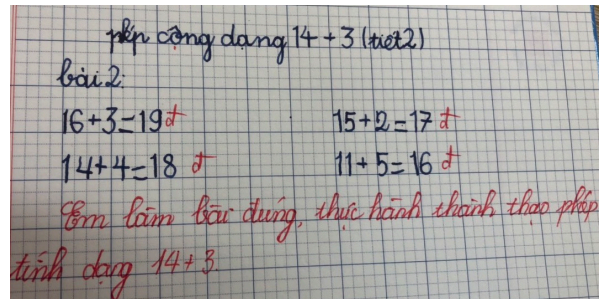

GV nhận xét, đánh giá: HS nêu đúng số lượng chong chóng từng màu, tạo dựng được tình huống. Như vậy, HS đã có được kỹ năng đếm số lượng nhóm đồ vật, bước đầu có khả năng diễn đạt bằng ngôn ngữ nói.

GV nêu vấn đề: ngoài cách đếm lần lượt số lượng chong chóng có trong bức tranh thì còn có cách nào khác không? HS thảo luận, phát hiện để tìm số chong chóng trong bức tranh bằng cách thực hiện phép cộng $14 + 3$. HS tìm kết quả bằng phép tính bằng cách đếm thêm 3 bắt đầu từ 14.

Hoạt động luyện tập – thực hành, HS làm bài cá nhân sau đó trao đổi cặp đôi hoặc nhóm, hoạt động toàn lớp. GV sử dụng lời nói để nhận xét bài làm của HS, chỉ ra những chỗ còn hạn chế để HS kịp thời điều chỉnh cách học. GV ghi nhận xét vào bài làm của HS khi cần thiết. Tuy nhiên, quá trình ghi nhận xét không chỉ giúp nhận ra được lỗi sai mà còn phải có sự động viên, khích lệ sự tự tin vào bản thân trong học tập của HS.

Chẳng hạn, HS làm bài cá nhân vào vở, GV nhận xét, đánh giá sản phẩm học tập dựa vào yêu cầu cần đạt. Sau đây là minh họa nhận xét, đánh giá kết quả bài làm của HS.

GV hiểu được yêu cầu cần đạt về kiến thức, kỹ năng đặt ra của bài học, nhận xét, đánh giá đạt được những yêu cầu nào, tránh tình trạng nhận xét chung chung như “Cô khen”, “Em cần cố gắng” mà không chỉ rõ được khen ở mặt nào, cố gắng hơn thế nào, ...

3. Kết luận

Đánh giá là hoạt động thường xuyên của GV trong mọi khâu của quá trình dạy học. Do đó, GV cần được bồi dưỡng thường xuyên kỹ năng đánh giá thông qua tự bồi dưỡng, qua sinh hoạt chuyên môn. Đánh giá giúp người học điều chỉnh hoạt động học, người dạy điều chỉnh hoạt động dạy. Bên cạnh đó, hoạt động đánh giá còn giúp cha mẹ HS biết được những điểm mạnh, điểm yếu của con em mình để cùng phối hợp với nhà trường trong quá trình dạy học, giáo dục. Vì vậy, GV cần không ngừng rèn luyện, phát triển kỹ năng đánh giá trong dạy học nói chung, dạy học môn Toán nói riêng.

Tài liệu tham khảo

[1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông môn Toán. Ban hành kèm theo thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.*

[2]. Đỗ Đức Thái (Tổng chủ biên), Đỗ Tiến Đạt (chủ biên), Nguyễn Hoài Anh, Trần Thuý Nga, Nguyễn Thị Thanh Sơn, (2022), *Toán 1*, NXB Đại học Sư phạm